

кількість досить незначна і не має вагомого впливу на ринку праці та на якісний склад безробітних.

Основний контингент безробітних має досить високий якісний рівень, але намітилася тенденція до його погіршення. Необхідно звернути увагу на систему освіти і професійного навчання, аби збалансувати потребу та наявність робітників із певною кваліфікацією.

Отже, основним завданням політики на ринку праці повинні стати економічні перетворення, розширення виробництва, створення нових робочих місць, збільшення трудопрацевмісткості галузей економіки. Поки що можливості трудопрацевмісткості невеликі. Завдання регіональних центрів зайнятості полягає в тому, щоб оперативно працевлаштувати тих громадян, що звернулися до них, запровадити ефективну систему професійного навчання та перенавчання, організацію громадських робіт та видачу допомоги по безробіттю. Основним коефіцієнтом ефективної роботи центру зайнятості можна вважати відношення кількості працевлаштованих безробітних до кількості зареєстрованих.

Ткач А.А.

Гуманітарний університет „ЗІДМУ”

Функції держави в регулюванні ринкової інфраструктури

Адаптація економіки України до умов, що змінюються, не можлива без значної активізації регулюючих функцій держави. Особливо підвищується роль держави в формуванні і регулюванні ринкової інфраструктури.

Питання про зміну функцій держави в ринковій економіці набули достатнього розвитку в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, але існують істотні розбіжності в виділенні основних із них. Разом з тим, наукових досліджень в сфері державного регулювання ринкової інфраструктури в вітчизняній літературі практично не має. Тому, нами вперше піднімається проблема

розробки методологічних основ державного регулювання ринкової інфраструктури для вирішення якої ставиться завдання аналізу функцій державного регулювання економіки в сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідженнях і формулювання на підставі цього основних напрямків державної регуляторної інфраструктурної політики.

Взаємодія держави і ринкової інфраструктури досягається через певні функції держави.

Деякі науковці вважають, що як в економічній сфері, так і в громадянському суспільстві держава виконує дві основоположні функції: перша – це функція забезпечення балансу інтересів суб'єктів економічної і соціальної діяльності (наприклад, виробників і споживачів, роботодавців і найманих працівників тощо), через механізми бюджетної, податкової, регіональної та іншої політики; друга функція – полягає в забезпеченні загальних умов функціонування і розвитку кожної із названих сфер і елементів які їх утворюють. Названі функції можна віднести до загальних, притаманних будь-якій державі, незалежно від часу і простору. Але для кожної держави характерні свої специфічні, властиві тільки їй функції, які залежать від історичного типу суспільства, стану її економіки, соціально-культурних традицій.

На думку інших економістів, можна виділити три напрямки діяльності держави в сфері економіки.

Перший напрямок полягає в тому, що в якості представника всіх своїх громадян держава за допомогою законодавчої, виконавчої і судової гілок влади (створюючи відповідні інститути) структурує і погоджує взаємодію усіх членів суспільства і соціальних груп, включаючи і економічну сферу, підтримуючи порядок всередині держави і здійснює або регламентує взаємовідносини з іншими державами від імені і в інтересах своїх громадян. Держава формує правові рамки функціонування економіки і гарантує виконання прийнятих законів та інших правових актів (забезпечення прав власності, умов виконання контрактів тощо). Іншими словами, держава забезпечує правові рамки різних видів трансакцій в економіці (угоди, управління, раціонування).

Другий напрямок функціонування держави в економіці відбиває пануюче положення останньої у суспільній системі. Держава підтримує економічні відносини, що склалися і ринок як основну форму зв'язку між економічними агентами у сучасному світі, а також головний механізм ринку - конкуренцію. Захист конкуренції означає забезпечення формально вільного доступу на ринки і правового обмеження крайніх проявів монопольної влади, які знижують ефективність використання ресурсів і зашкоджують як споживачами, так і виробникам.

Третій напрямок діяльності держави, стосовно економіки, пов'язаний з гармонізацією розвитку різних сфер суспільного життя. Економіка як пануюча підсистема пропонує ринкову форму зв'язків у якості головної і для інших сфер суспільного життя. Але на практиці ринкова форма організації діяльності таких галузей як охорона здоров'я, освіта, наука, культура тощо не завжди забезпечують їх прибуткове функціонування, а значить й інтерес приватного сектора. Конкурентні умови не завжди є найкращими з точки зору ефективного використання ресурсів для задоволення потреб населення у послугах вказаних галузей. Тоді держава, яка зацікавлена у нормальному розвитку усіх сторін життєдіяльності суспільства, або бере організацію зазначених сфер на себе, або стимулює приватний сектор до організації бізнесу у цих галузях, таким чином, щоб їх послуги були доступні споживачам і у достатній кількості.

Враховуючи достатньо широкий спектр і різноплановість виділення функцій держави в економіці, для їх більш глибокого вивчення і з'ясування зовнішніх впливів, на наш погляд, слід виділяти наступні функції: творення, управління, регулювання, взаємодії, підтримки, захисту, фінансування, координації, контролю, стимулювання тощо.

Для нашого аналізу надзвичайно важливими являються ті функції, які виконуються державою в умовах перехідного суспільства. До таких функцій держави можна віднести, перш за все, створення інфраструктури ринку і механізмів її регулювання. Головна функція держави заключається у забезпеченні загальних умов функціонування і розвитку основних сфер життєдіяльності

суспільства, включаючи створення і підтримку інфраструктури, на якій базується вся діяльність економічної системи.

Досить важко визначити роль держави в механізмі регулюванні інфраструктури не склавши уяви про сутність самої інфраструктури і її складових. Неоднозначність суті поняття „інфраструктура”, складність у її визначенні може бути з'ясована через призму взаємодії держави і інфраструктури. З одного боку, держава переймається необхідністю створення і підтримки інфраструктури для забезпечення загальних і специфічних умов функціонування економічної системи, а з іншого, наявність інфраструктури є умовою виконання державними інститутами влади і управління своїх безпосередніх функцій. Зменшуючи свою участь у розвитку і регулюванні інфраструктурного комплексу держава послаблює свої можливості виконання владних повноважень і навпаки, якщо держава проводить послідовну інфраструктурну політику, це найбільш позитивним чином впливає як на її функціонування, так і на економічний розвиток.

До інфраструктурних складових (національного інфраструктурного комплексу) найчастіше відносять ті сфери діяльності, які безпосередньо не приймають участь у виробництві матеріальних благ і послуг, а якщо приймають, то тільки у обмежених розмірах, але без них не можливо будь-яке ефективне виробництво товарів і послуг. В інфраструктурний комплекс країни перш за все включають виробничо-господарську, соціальну і інституціональну інфраструктури. А у ринковому господарстві невід'ємними атрибутами цього комплексу є також фінансова і ринкова системи.

Зі сказаного можна зробити припущення, що потрібно відрізнити загальноекономічну і ринкову складові інфраструктури і, відповідно, розділити функції держави по їх створенню, регулюванню і розвитку як у загальноекономічному змісті, так і в ринкових умовах. З формальної точки зору до будь-якого національного інфраструктурного комплексу можна включити виробничу, соціальну і інституціональну інфраструктури. Створення такого комплексу є проявом функції держави по

забезпеченню загальних умов функціонування і розвитку життєдіяльності суспільства.

Нами висувається гіпотеза про те, що функція держави при створенні інфраструктури ринкової економіки відрізняється від попередньої функції – забезпечення загальних умов функціонування економіки, як і фабула ринкової інфраструктури відрізняється від сутності інфраструктури у загальноекономічному розумінні. Подальші дослідження дають можливість знайти відповіді на поставлені запитання.

Аналіз свідчить, що загальні функції держави зберігають своє значення при переході від централізованої до змішаної економічної системи, але механізми діяльності суттєво змінюються в відповідності до законів ринкової економіки. Специфічні функції держави відповідають потребам формування ринкових інститутів, але вони відрізняються від тих функцій, які виконує держава в країнах розвинутого капіталізму. В країнах з змішаною економікою існує щонайменше чотири обмеження для виконання державою своїх функцій: обмеженість інформації уряду, обмежені можливості урядового контролю за окремими ланками власної діяльності, обмеженість його впливу на бюрократію, обмеження, які накладаються політичними процесами.

Вказані обставини в певній мірі звужують можливості вітчизняної науки і практики у використанні досвіду західних країн у державному регулюванні економіки, включаючи інфраструктурну політику, яка не схожа у аналогічних процесах. Хоча в певних межах цей досвід досить корисний: побудова і підтримка у належному стані доріг, каналів, навігаційних об'єктів на морських і внутрішніх водних шляхах, організації поштового зв'язку, започаткування університетів та сприяння їх розвитку з давніх часів і по сьогодні здійснюється, у першу чергу, державними структурами.

Про це свідчать дані, які наводить журнал "Економіст". На протязі останнього сторіччя обсяг і розміри державного регулювання і управління, особливо в індустріально розвинених країнах надзвичайно розширились. Загальні видатки держави, які входять в групу ОЕСР, складають в середньому близько 50% ВВП.

Не менш вражаючими є дані про зростання державного впливу в країнах, що розвиваються. В 1960 р. загальні видатки держави в цих країнах були на рівні 15% ВВП, в 1980 р. – вже більше 26%, а в 1990 р. – 27%.

Важливим стабілізуючим фактором економічної динаміки на протязі всього ХХ століття став постійно зростаючий державний бюджет, видаткова частина якого, наприклад, в США збільшилась з 1% в 1929 до 10% ВВП в 1995 році. Неабияким фактором збільшення видатків держави стала заміна збалансованості державних бюджетів в 60-ті роки політикою допустимості дефіциту бюджету в сучасних умовах, що стало додатковим джерелом стимулювання сукупного попиту в періоди спаду економічної активності. Додаткові ресурси держави особливо знадобились в періоди економічних криз 1974-75 рр. і в 1980-82 рр. Разом з тим, це дало підстави багатьом економістам розцінити їх як кризу методів державного регулювання економіки в цілому. Держава стала і на заваді зростаючого панування в світовій економіці транснаціональних компаній, оскільки державне регулювання національної економіки може заважати їх діяльності.

Таким чином, проведений аналіз функцій держави в регулюванні економіки і її інфраструктури свідчить, що існує нагальна потреба у розробці інфраструктурної державної політики яка б враховувала особливості країн з перехідною економікою і досвід країн, де держава ніколи не знімала з себе відповідальності, хоча б часткової підтримки ринкової інфраструктури. Дослідження методологічних основ і практичних механізмів регуляторної інфраструктурної діяльності держави є важливим завданням сучасної економічної науки.